

Egy szerb zászlóalj foglyulejtése 1914-ben.

1928 november havában volt a 14. évfordulója az alábbi kis harctéri eseménynek, mely 1914-ben Szerbiában történt, midőn egy zászlóaljjal a szerbek állásait kora hajnalban több ponton megtámadva, olyan meglepetést idéztünk elő, mely ezernél több szerb foglyot eredményezett. Négy évi harctéri élményeimben ez volt a legelső és talán a legszerencsésebb ütközet, s 1914 november 28-án így folyt le:

Az akkor Szerbiában működött s a Kolubara vonalához ért 6. hadseregünk (XV. [XIII.] és XVI. hadtest) eddigi gyors előnyomulása már napok óta megakadt. Az élelmezés és a ruházat, különösen a lábbeli, hiányos és rossz volt s az utak sártengerré váltak: másrészt pedig a szerbek szívós ellenállást fejtettek ki s csapataink nap-nap után megújuló támadásaink miatt, már teljesen ki voltak merülve. A XV. és a XIII. hadtest parancsnoka is, november 27-én azt jelentette, hogy a csapatok „a teljesítőképesség határát” érték.

A balkáni haderők főparancsnoksága, ilyen komoly helyzetjelentések ellenére is, kénytelen volt a Ljig-menti támadást tovább erőszakolni, a Kolubarától keletre eső magaslatok elérése végett, ami a sereg ellátása tekintetében kiválóan fontos volt. Úgy északon az 5., mint a mi 6. hadseregünk csapatai tehát, szüntelenül apróbb-nagyobb támadásokkal és előretörésekkel próbálkoztak.

November 27-én mint százados s a 40. hadosztálybeli 6. honvéd gyalogezred II. zászlóaljának parancsnoka, Cvetanovac-nál a 80. dandárparancsnokságtól éjjel 11^h-kor ezt a szóbeli parancsot kaptam: „Általános előnyomulásunk, a Ljig folyó Moravcinál elromlott hídja és a szerbek szívós ellenállása miatt, már napok óta megakadt. A zászlóalj azonnal nyomuljon a Ljig folyó melletti Moravci községig, azt lehetőleg foglalja el és az attól délkeletre (Kamalj-tól északra) eső s a szerbek által megszállott 231. magassági pontot (részletes térkép) is támadja meg. A folyó elrombolt hídját siker esetén állítsa helyre.“ A vezérkari tiszt még bizalmasan hozzátette, hogy a helyzet bizonytalan és ki vagyok téve annak, hogy odaérkezésemkor a szerbek hátbatámadnak, vagyis elfognak.

Éjjel 1^h-kor megindultam zászlóaljammal. Az eső szitált és koromsötét volt, látni nem lehetett. A sok akadály (számítalan kerítés, árok) és a sár miatt kettesével kellett mennünk s embereim az előttükjárók ruhájába fogózkodtak, hogy el ne maradjanak egymástól. Idegen országban, egyelőre térkép nélkül, csak egy vezetővel nyomultunk nyugat-keleti irányban előre. Telefont menetközben építtettem a dandártól.

28-án még szürkületkor megérkeztünk Moravci község elé, mely tőlem balra egy magaslat alján, völgyben terült el s csak temploma tornyát lehetett látni. Tisztjeimmel tájékoztam s századparancsnokaimnak, kik mindnyájan tartalékos tisztek voltak, a támadáshoz kiadtam intézkedéseimet, közölve szándékomat, mely szerint: egy század a Moravci községtől délkeletre eső s a szerbek által erősen megszállt 251. magaslatot támadja, megtévesztés céljából „széles“ vonalban s ugyanakkor, midőn a szerbek figyelme erre a támadásomra irányulni látszik, egy másik század fedetten megközelíti a mélyen fekvő közeli Moravci községet s azt a legnagyobb eréllyel megtámadja. Végül ezen utóbbi támadással egyidőben, a fenti magaslattól jobbra elterülő másik lapos magaslatot is megtámadja egy félszázad.

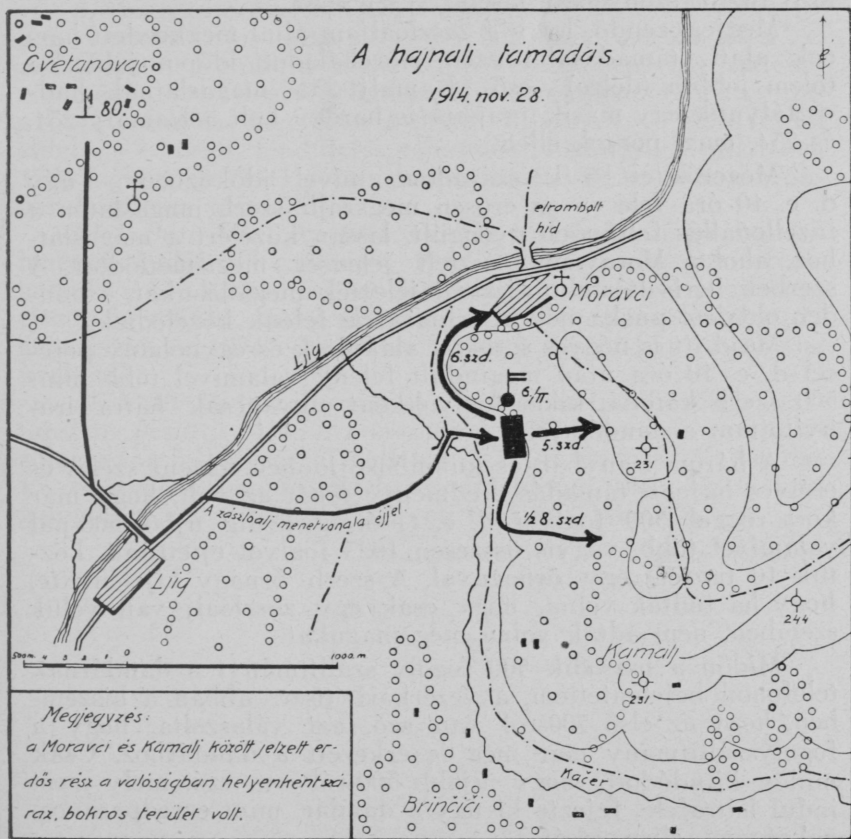
Az erősen megszállt magaslat megtámadása azonnal megkezdődött (5. század), míg a Moravci községre intézendő, valamint a jobboldali támadás időpontját később határoztam meg.

A harcot megkezdő 5. századom mindjárt eleinte meg lehetős nagy veszteséget szenvedett s pár lépésre előttem hullott el egynéhány derék emberem és jeles altisztem. (1914-ben, tehát a háború elején, a század- és zászlóaljparancsnok még úgyszólván magában a rajvonalban volt.) Meglehetős veszteséget szenvedett századomat meg kellett erősítenem.

Széles vonalban történt megtévesztő támadásom sikerrel járt, mert a cca 6—700 lépésre lévő szerb magaslati vonalaton meg-megújuló mozgást lehetett észrevenni. Úgy ebből, mint mindinkább élénkülő tüzelésükből azt következtettem, hogy a szerbek állása mindkét oldaluk felől erősítést kapott, vagyis mindkét szárnyukhoz közeleső csapataikat odavonták.

Ezért — úgy egy órai harc után — a szerb magaslattól nyugatra eső és mélyen fekvő közeli Moravci község felé irányítottam a másik (6-ik) századomat, mely a terep alakulatánál fogva fedetten, tehát észrevétlenül, közelíthette meg azt. Közelérve, a század erélyes támadásba fogott s egész rövid tüzelés után — mely alatt fenti 5. századommal a tüzelést a legélénkebbre fokoztam — a községben levő szerbek több helyen kezük felemelésével jelezték megadásukat.

A századparancsnoknak tolmács útján történt kiáltásaira, a szerbek egymásután és több helyről fegyver nélkül kiugráltak s feléje közeledtek. Intézkedésére négyesével sorakozva mind többen és többen indultak meg lassan a mi álláspontunk felé s aránylag rövid idő múlva, ugyancsak fedetlen, elérték álláspontomat, honnan megfelelő őrséggel visszairányítottam őket a dandárparancsnokság felé, ahonnan

éjjel zászlóaljjammal elindultam. A foglyok száma mintegy 500 volt. 6. századom kis része, közvetlenül a község előtt, minden eshetőségre készen, állásban maradt.

A Moravci felé történt támadás megkezdése után, nyomban fél 8. századomat küldtem támadásra, kezdettől fogva harcban lévő 5. századomtól jobbra, a szerbek által erősen megszállt magaslattól délre elterülő lapos magaslat felé, melyen ellenség nem látszott. Ezen félszázad előnyomulása is

fedett volt annyiban, hogy a terepalakulat délkelet felé kissé lejtett és száraz bokrok leplezték a mozgást.

A teljes kifejlődés után gyenge tüzelést kezdtek ugyan a szerbek ezen a lapos magaslaton, de ez, a félszázad élénk tüzelése, valamint állandó s gyors előnyomulása következtében, csakhamar megszűnt. Ugrásszerű előreszökélésekkel ezen félszázad végül felért a magaslatra, miközben csak oldalozó tüztől szenvedett kisebb veszteséget.

Megjegyzendő, hogy a zászlóaljам által megkezdett harcok alatt, támadásaim ezen előrehaladott időpontjában, a tőlem jobbra (délre) eső „Kamalj 251” magaslatnál, hadosztályunk egy másik csapata is harcra kelt a Kamalj 251. és 254. mag. pontok ellen.

Megerősített 5-ik századom, mivel időközben — úgy d. e. 10 óra felé — az erősen megszállt szerb magaslaton a tűzellenállás feltűnően gyengült, lassan közelért a magaslat-hoz, ahol a Moravcínál észlelt jelenség megisméltődött. A szerbek itt is kézfelnyujtással jelezték megadásukat, s minden oldalról puska nélkül felugrálva, felénk közeledtek.

Majd itt is négyes sorokba alakultak és egynéhány perccel d. e. 10 óra után megindult felénk valamivel több mint 500 szerb katona, kiket foglyokként ugyancsak hátra irányítottam a dandár felé.

A három irányban és különböző időben történt széles és erélyes hajnali támadás eredménye tehát az volt, hogy már kora reggel 500 foglyot, d. e. 11 óráig pedig újból 500-nál valamivel több, vagyis összesen 1025 foglyot ejtettünk, köztük 10 tisztet, egy őrnaggyal. A szerb őrnagy kijelentette, hogy ha tudták volna, hogy csak egy zászlóalj van velük szemben, nem adták volna meg magukat.

Midőn a második 500 fogoly szállítmányt a dandárnak telefonon bejelentettem, a vezérkari tiszt, abban a hiszemben, hogy az első 500-ról van szó, azt válaszolta, hogy a fogolyszállítmány már meg is érkezett a dandárhoz. Csak midőn kitudódott, hogy újból 500-ról van szó, mely most indul hátrafelé, fejezte ki úgy a dandár, mint ezredparancsnokságom elismerését.

A 251. magaslatot, a szerbek főfészkrét, melyben immár csak több halott feküdt össze-vissza, most egész zászlóaljammal széles vonalban megszállottam. Veszteségem elég nagy volt (27 halott és 105 sebesült), de a célt sikerült elérni: csapataink, vagyis a hadosztály további előnyomulása, mely már napok óta megakadt, miután az elrontott hidat is helyreállítottuk, ismét megindulhatott. Másnap, 29-én, 40. hadosztályunk 8—10 km.-nyire Poljanice-Parlog vonaláig haladt előre, harc nélkül.

Amint látjuk, zászlóaljам több irányban és kora hajnalban történt energikus támadása meglepte és megtévesztette a szerbeket s hogy-hogy nem, az előttünk levő egész szerb zászlóalj (vagy talán 2 zászlóalj is volt), megadta magát.

*

Erről a tömeges foglyulejtésről:

a) A „*Hadtörténelmi Közlemények*“ 1925. évi IV. füzetében *Németh Lajos* („Az 1914. évi hadjárat Szerbia ellen“ c. cikkében. A Kolubara-menti csata fejezetében) így emlékezik meg: „A 40. honvéd hadosztály november 28-án egy nagyobb támadás keretében a döntő állásokat — Moravci-tól keletre — hősies, lendületes rohammal foglalja el, miközben 1500 foglyot ejt és 11 géppuskát zsákmányol; az akkori időkben hatalmas számok!”

b) A *Breit*-féle „Az 1914. évi Osztrák-magyar-szerb-montenegrói hadjárat“ c. könyv 191. oldalán pedig ezt olvashatjuk: „A XV. hadtest 40. hadosztálya a 244-es magaslatot ejtette birtokába, mely alkalommal 2 ezredparancsnokot, 17 más tisztet és 1054 embert, valamint 2 géppuskát hatalmába kerített“.

c) A 40. hadosztálynak (a Hadtörténelmi Levéltár irattárában őrzött) 1914. évi eredeti Naplójában erre vonatkozólag ez a feljegyzés olvasható: „XI. 28. nm. 2^h 15: An das 15. Korps-Kommando ergeht die Meldung über die Gefangennahme von 8 serb. Offizieren und 1167 Mann.“

Szász Ágost.